

MEMBRÁN MŰVELETEK

Dr. Pécs Miklós

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem,
Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

MEMBRÁN MŰVELETEK

2. Koncentráció lépés(ek) → a nagyobb mennyiségben jelen lévő szennyezéseket, elsősorban a vizet választjuk el.

Jellemző műveletek:

- Extrakció
- Adszorpció
- MEMBRÁNSZŰRÉS**
- Csapadékképzés (bepárlás, desztilláció)

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

2

Bevezetés

A **membrán** közbenső fázis két fluidum között, amelyen szelektív anyagtranszport folyik.

A transzportok hajtóerejének megértéséhez végezzünk el egy gondolatkísérlet:
Ultraszűrő membránnal választunk ketté egy folyadékteret, amelyben azonos koncentrációban vannak jelen az alábbi anyagok:

Mi történik?

Na ⁺	Na ⁺
Cl ⁻	fehérje ⁻

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

3

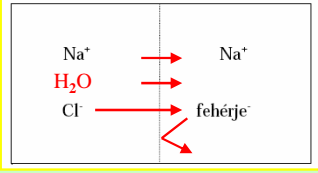

A klorid ionok a koncentráció különbség hatására megindulnak a jobboldali térbe.

A fehérje ionok nem tudnak behatolni a bal oldali térbe.

A klorid ionok negatívvá teszik a jobb oldali teret – ennek hatására a nátrium ionok is megindulnak jobbra.

A jobb oldali térben nagyobb lesz a koncentráció (klorid és nátrium ion többlet) ennek hatására ozmózis lép fel: a víz is diffundálni kezd a jobb oldali térbe.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Hogyan kerül ez a rendszer egyensúlyba? Sem a koncentrációk, sem a töltések, sem az ozmózisnyomás nincsenek egyensúlyban!

A kémiai potenciálok válnak egyenlővé!

$$\mu_i = \mu_{i0} + S_i T + V_i p + RT \ln a_i + z_i F \phi + \dots$$

A membrántranszportnak többféle hajtóereje lehet!

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A membrános elválasztások csoportosítása

	Belépő fluidum	Kilépő fluidum	Hajtóerő	Átlép	Visszamarad
Gázpermeáció	gáz	gáz	koncentráció v. parciális nyomás	gáz	
Pervaporáció	oldat	gáz	koncentráció v. parciális nyomás	gáz	
Dialízis	oldat	oldat	koncentráció különbség	kismol. anyagok	nagymol. anyagok
Elektrodialízis	oldat	oldat	elektromos tér	ionok	
Reverz omózis	oldat	oldat	nyomás	oldószer	
Ultraszűrés	oldat	oldat	nyomás	kismol. anyagok	nagymol. anyagok
Mikroszűrés	szuszpenzió	oldat	nyomás	nagymol. anyagok	kolloid részecskék
Szűrés	szuszpenzió	szuszpenzió	nyomás	kolloid részecskék	makro-részecskék

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

Membránműveletek jellemzése

Gázpermeáció

- gázlegyben egyes komponensek feldúsítása, „molekulaszita”

Pervaporáció

- folyadék komponensei anyagi minőségüktől függő mértékben oldódnak be a membrán anyagába és a túloldalon gőz formájában lépnek ki
- hajtóerő: komponens egyensúlyi gőznyomása és a gőztér nyomása közti különbség $\xrightarrow{\text{vákuum}}$
- biotechnológiai alkalmazása: etanol fermentáció
- analitikai alkalmazása: közvetlen mintavételezés a fermentorból tömegspektrometriás méréshez

---

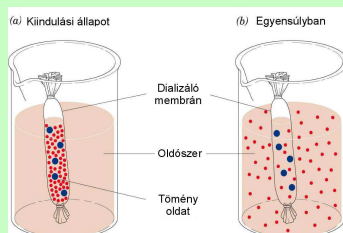

Membránműveletek jellemzése

Dialízis

- fehérjék kis molekulatömegű szennyezéseinek eltávolítása (pl. ki-sózás után)
- hajtóerő: koncentráció-
- mechanizmus: diffúzió
- laboratóriumi alkalmazás: dializáló hüvely
- orvosi alkalmazás: művese

Membránműveletek jellemzése

Elektrodialízis

- hajtóerő: elektromos tér – egyenfeszültség
- mechanizmus: diffúzió
- szelektivitás: az anion- és kationcserélő membránok csak a kötődő ionokat engedik át.
- elektromos ellenállás: 3 - 20 Ω/cm^2 (0.5 M NaCl oldattal egyensúlyban)
- iontranszportszám: 0.85 - 0.95
- elektroozmózis: 100 - 200 cm^3 víz/szállított ekvivalens ion
- ellenirányú diffúzió

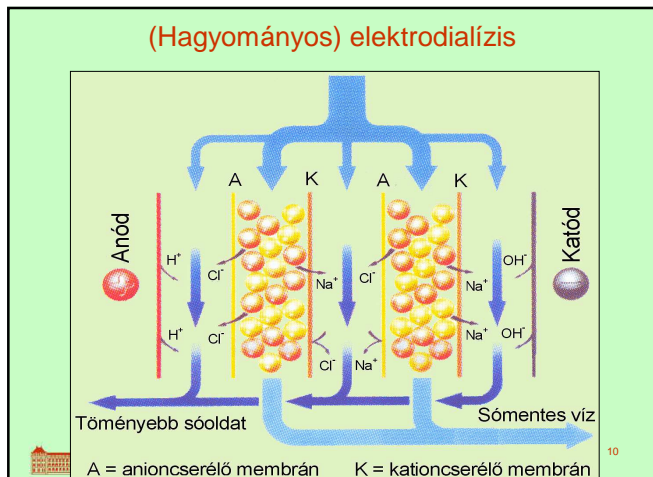

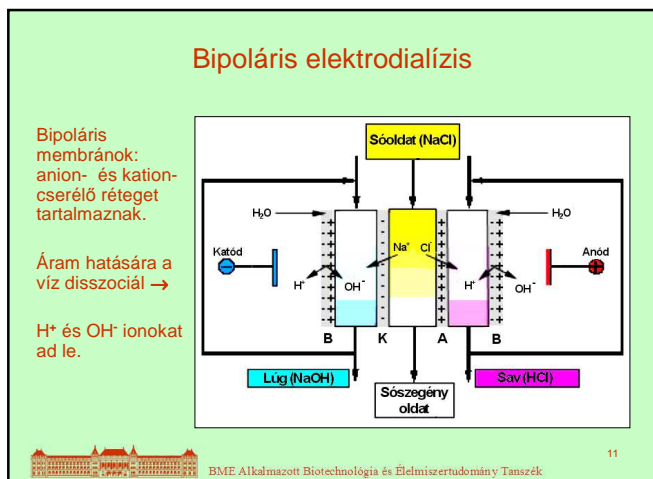

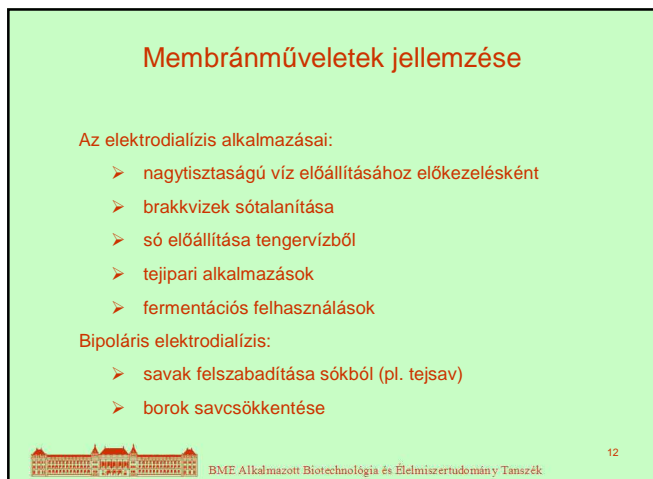

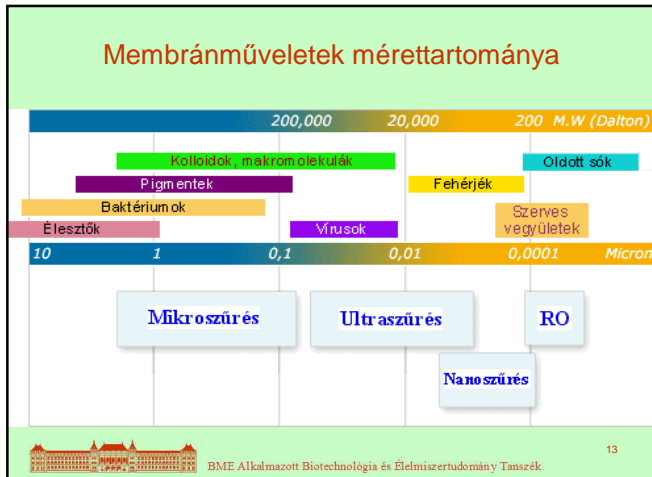

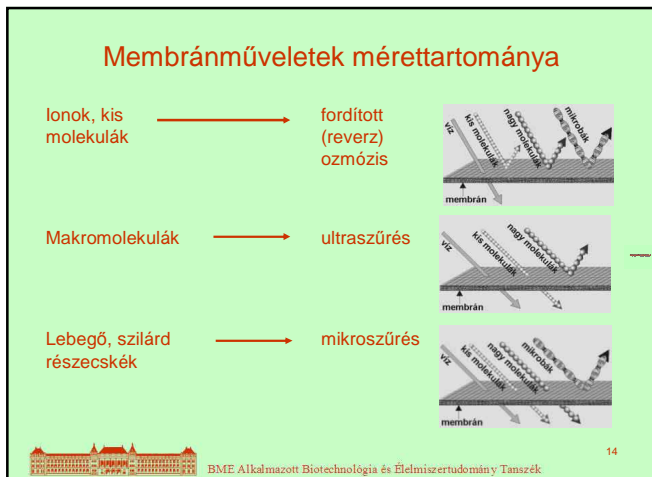

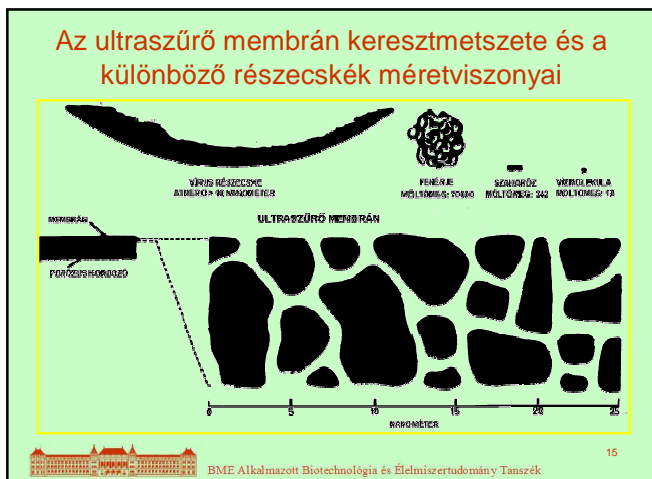

Membránműveletek jellemzése

Fordított (reverz) ozmózis (RO)

- hajtóerő: nyomás (20 - 100 bar)
- mérettartománya: 20 - 500 Dalton
- membrán: nincs valódi pórus
- alkalmazások:
  - tengervíz sótalanítása
  - kazántápvíz előkészítése
  - különlegesen tiszta vizek előállítása (szövettenyésztés, oltóanyagkészítés)

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

16

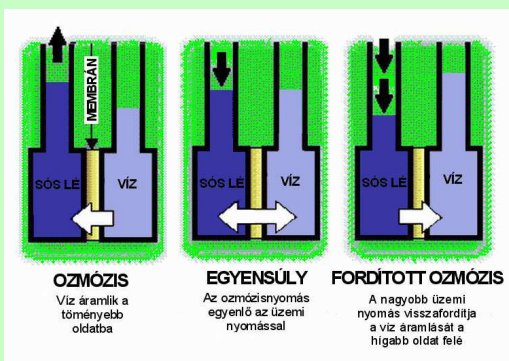

A fordított ozmózis elve

OZMÓZIS

Víz áramlik a töményebb oldatba

EGYENSÚLY

Az ozmósi nyomás egyenlő az üzemi nyomással

FORDÍTOTT OZMÓZIS

A nagyobb üzemi nyomás visszafordítja a víz áramlását a higabb oldal felé

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

17

Membránműveletek jellemzése

Nanoszűrés:

Újabban a reverz ozmózison belül megkülönböztetik a 100-500 Daltonos tartományt:

- hajtóerő: nyomás (kisebb, 10 - 30 bar)
- alkalmazások: kis molekulák közötti szelektív elválasztás, pl. savak és cukrok

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

18

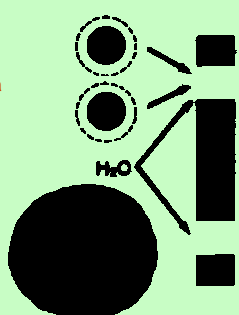

Membránműveletek jellemzése

Ultraszűrés (UF)

- mérettartomány: 500 – 100 000 Da
- valódi pórusok: 1 – 1000 nm
- méret szerinti elválasztás
- hajtóerő: nyomás (2 - 20 bar)

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 19

Membránműveletek jellemzése

Mikroszűrés

- lebegő, szilárd részecskék elválasztása
- jól definiált pórusok: 0,1 – 1 μm
- Szitahatás
- élő sejtek visszatartása
- élelmiszeripari alkalmazása: oldatok sterilizése

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 20

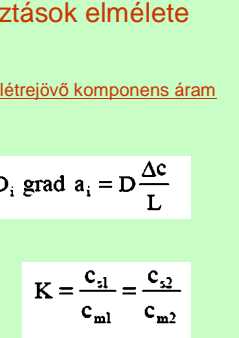

A membrános elválasztások elmélete

Koncentrációkülönbség hatására létrejövő komponens áram

Fick törvény: $J_i = -D_i \text{grad } a_i = D \frac{\Delta c}{L}$

Megoszlási hányados: $K = \frac{c_{s1}}{c_{m1}} = \frac{c_{s2}}{c_{m2}}$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 21

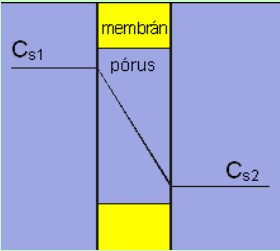

Az elméleti koncentrációprofil

A diffundáló oldott anyag árama:

$$J_i = \frac{D}{L}(c_{m1} - c_{m2}) = \frac{DK}{L}(c_{s1} - c_{s2}) = P_m \Delta c_s$$

D – pórusátmérő
L – pórus hossza
K – „megosztási hányados”
P_m – permeabilitás

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A membrános elválasztások elmélete

Nyomáskülönbség hatására létrejövő komponens áram

D'Arcy törvénye:

$$J_{vol} = -\frac{k}{\mu} \text{grad } p \Rightarrow = \frac{k \cdot \Delta p}{\mu L}$$

Hagen-Poiseuille törvény:

$$\Rightarrow = \frac{N\pi r^4 \Delta p}{8\eta \Delta x}$$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A membrános elválasztások elmélete

Ozmózisnyomás-különbség hatására létrejövő komponens áram

Van't Hoff törvény:

$$\pi = RT \sum c_i$$

Eredő szűrletáram:

$$J_v = L_p(\Delta p - \Delta \pi)$$

Visszatartóképesség:

$$\sigma = 1 - \frac{c_{s2}}{c_{s1}}$$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A membrános elválasztások elmélete

Anyagáram

az oldószerre: $J_v = L_p(\Delta p - \sigma \Delta \pi)$

az oldott komponensekre: $J_i = P_m \Delta c_s + (1-\sigma)c_s J_v$

↓

diffúziós
transzport

↓

konvekciós
transzport

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

25

Eltérések az elméleti koncentrácioprofíltól

Koncentrációs polarizáció

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

26

Eltérések az elméleti koncentrácioprofíltól

Állandósult állapotban:

a konvekció a membrán felületére =
= ellenirányú diffúzió a főtömegbe

$$J_v c_{\text{bulk}} = D \frac{dc}{dx}$$

$$J_v = \frac{D}{x} \ln \frac{c_{\text{felületi}}}{c_{\text{bulk}}}$$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

27

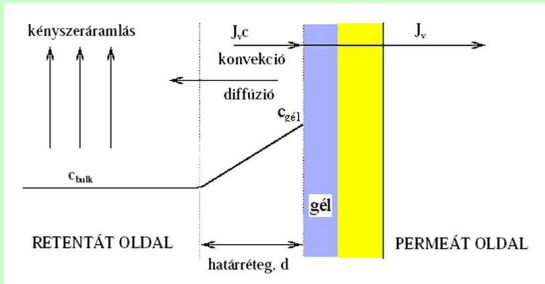

Eltérések az elméleti koncentrációprofiltól

Gélpolarizáció

Eltérések az elméleti koncentrációprofiltól

A határretegben:

$$J_v = K \ln \frac{c_{\text{gélésedési}}}{c_{\text{bulk}}}$$

Ellenállásokkal felírva:

$$J_v = \frac{1}{R_m + R_{gél}} (\Delta p - \Delta \pi)$$

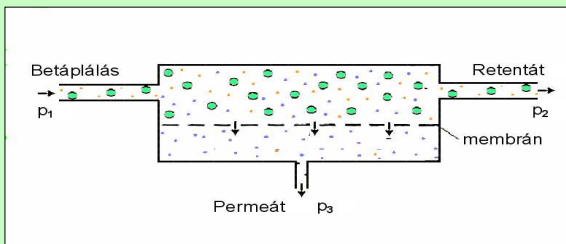

A technológiai paraméterek hatása

Nyomáskülönbség

hajtóerő:

$$\Delta p = \frac{p_1 + p_2}{2} - p_3$$

A fehérjekoncentráció hatása a membránszűrés sebességére

$$J_v = \frac{D}{x} \ln \frac{C_{\text{felületi}}}{C_{\text{bulk}}}$$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 34

A technológiai paraméterek hatása

A membrán (ifjú)kora

A vadonatúj membrán tulajdonságai a legelső használatba vételnél erősen megváltoznak.

A membrán öregedésére ható legfontosabb tényezők:

- a fehérjék adszorpciója a membrán felületén
- (irreverzibilis) gél vagy rétegeképződés a felületen
- szilárd részecskék (sejttörmelékek), vagy fehérjék "beszorulása" a membrán pórusaiba

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 35

Az új membrán tulajdonságainak változása

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 36

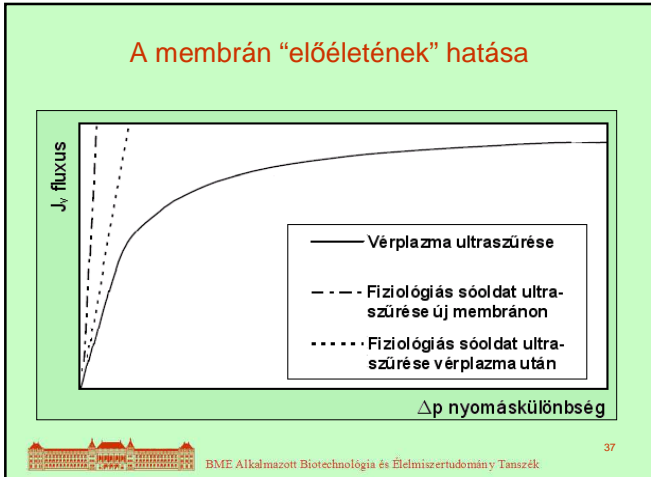

A technológiai paraméterek hatása

Hőmérséklet

- viszkozitás,
- adszorpciós folyamatok egyensúlyi viszonyai,
- molekulák diffúziós állandói,
- membrán anyagának tulajdonságai változnak.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 38

A technológiai paraméterek hatása

Káros hatások minimalizálása:

- koncentrációs polarizáció csökkentése
- adszorpció és aggregáció minimalizálása

Tisztítás, regenerálás:

- mosás
- kémiai kezelés (erős savak és/vagy bázisok)
- proteolitikus enzimekkel

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 39

A membránszűrés anyagmérlegei

Alapfogalmak

- membrán szelektivitása:
$$\sigma = 1 - \frac{c_p}{c_r}$$
- vágási (cutoff) érték: az a molekulatömeg, amelyet az adott membrán 90 %-ban (más konvenció szerint 50 %-ban) visszatart.

40

Vágási görbék

41

A membránszűrés anyagmérlegei

- permeabilitás (L_p) vagy vízérték: a tiszta oldószer (ionmentes víz) fluxusa a membránon üzemi nyomáson és hőmérsékleten. [$m^3/m^2 \cdot h$] vagy [$m^3/m^2 \cdot h \cdot \bar{x}$]
- folyadékáramok:
  - betáplálás (feladás, input) ($V_0 ; c_0$)
  - membránon áthaladó anyag: szűrtlet = permeátum ($V_p ; c_p$)
  - visszatartott anyag: koncentrátum = retentát ($V_r ; c_r$)

42

Membránszűrő berendezés folyamatábrája

43

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A membránszűrés anyagmérlegei

- koncentrációs faktor (CF): a visszatartott komponensek betöményítésének mértékét adhatjuk meg vele:

$$CF = \frac{\text{bevitt térfogat}}{\text{visszatartott térfogat}} = \frac{V_0}{V_r}$$
- kihozatal (recovery): a megszűrt, megtisztított oldat mennyiségére jellemző:

$$R = \frac{\text{permeát térfogat}}{\text{bevitt térfogat}} = \frac{V_p}{V_0}$$
- összefüggésük:

$$CF = \frac{1}{1-R}$$

44

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A membránszűrés anyagmérlegei

Koncentráls membránnal

Az oldat keringetése során az oldószer és a vissza nem tartott komponensek folyamatosan távoznak a rendszerből, ezáltal a térfogat csökken, azaz a visszatartott komponensek koncentrációja növekszik.

Anyagmérleg: $V_0 c_0 = V_r c_r + V_p c_p$

$$c_p = \frac{V_0 c_0 - V_r c_r}{V_p}$$

$$c_r = \frac{V_0 c_0 - V_p c_p}{V_r}$$

45

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

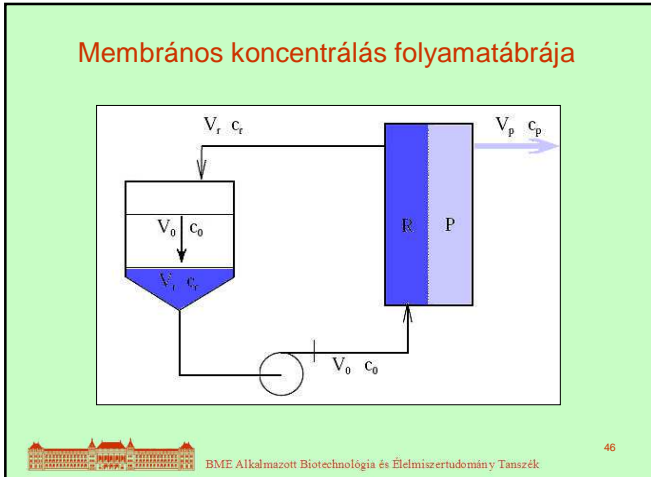

A membránszűrés anyagmérlegei

A koncentráls differenciális anyagmérlege:

$$\frac{d(V_R c_R)}{dt} = 0 - W c_R (1 - \sigma) \quad \text{ahol:} \quad W = -\frac{dV}{dt}$$

integrálva:

$$\ln \frac{c_R}{c_0} = \sigma \ln CF \quad \longrightarrow \quad c_R = c_0 CF^\sigma$$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 47

A membránszűrés anyagmérlegei

Elválasztás membránszűréssel

A különböző visszatartást az eltérő σ értékek számszerűsítik. Azonos σ értékek esetén az elválasztás nem valósítható meg.

Elválasztás vizsgálatához:

$$\frac{c_{1R}}{c_{2R}} = \frac{c_{10}}{c_{20}} \frac{CF^{\sigma_1}}{CF^{\sigma_2}}$$

$$\left(\frac{c_1}{c_2} \right)_R = \left(\frac{c_1}{c_2} \right)_0 CF^{(\sigma_1 - \sigma_2)}$$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 48

A membránszűrés anyagmérlegei

Diaszűrés

Víz hozzáadásával és szűret formájában való elvételével a kis molekulatömegű anyagokat szelektíven eltávolítják, kimossák az oldatból.

Állandó retentát térfogat:

$$V_0 = V_R$$

$$V_P = V_{v\acute{z}}$$

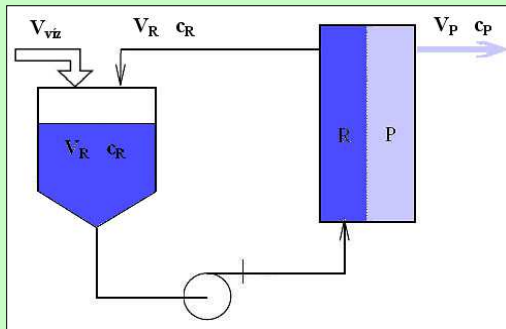

A diaszűrés folyamatábrája

A diaszűrés anyagmérlegei

Anyagmérleg:

$$\frac{d(V_R c_R)}{dt} = 0 - W c_R (1 - \sigma)$$

mivel $V_R = V_0 = \text{állandó}$:

$$V_0 \frac{dc_R}{dt} = 0 - W c_R (1 - \sigma)$$

integrálva:

$$\ln \frac{c_R}{c_0} = - (1 - \sigma) \frac{V_{v\acute{z}}}{V_0} \longrightarrow c_R = c_0 e^{- (1 - \sigma) \frac{V_{v\acute{z}}}{V_0}}$$

A membránszűrés anyagmérlegei

Teljes visszatartás esetén (nagy molekulatömeg, $\sigma = 1$):

$C_R = C_0$ $\longrightarrow$ a koncentráció nem csökken.

Kis molekulájú anyagoknál ($\sigma = 0$):

$C_R = C_0 e^{-\frac{V_{víz}}{V_0}}$ $\longrightarrow$ a koncentráció exponenciálisan csökken.

52
BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

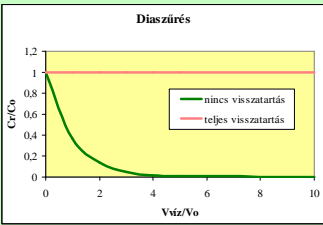

Diaszűrés

$\frac{V_{víz}}{V_0}$	Eltávolítás, %
1	63.2121
2	86.4665
3	95.0213
4	98.1684
5	99.3262
10	99.9995

53
BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A diaszűrés anyagmérlegei

Elválasztás, tisztítás diaszűréssel

két komponensre: $\begin{pmatrix} c_1 \\ c_2 \end{pmatrix}_R = \begin{pmatrix} c_1 \\ c_2 \end{pmatrix}_0 \exp\left[-\frac{V_{víz}}{V_0}(\sigma_2 - \sigma_1)\right]$

54
BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A membránszűrés anyagmérlegei

Az ultraszűrés munkavonala

$$J_v = \frac{D}{d} (\ln c_f - \ln c_{bulk})$$

konstansokkal felírva:

$J_v = A_1 - A_2 \ln c_b$

$c_R = c_0 CF^\sigma$

$J_v = K_1 - K_2 \ln CF$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

55

Az ultraszűrés munkavonala

$J_v = K_1 - K_2 \ln(CF)$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

56

A membránszűrés munkavonala

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A membránszűrés anyagmérlegei

Térfogatáram: $\frac{dV}{dt} = -AJ_v$

Átlagos fluxus: $J_v = L_p (\Delta p - \Delta \pi)$

Szűrési idő: $t = \frac{1}{AL_p \Delta p} \left(V_0 - V + \frac{RTn}{\Delta p} \cdot \ln \left(\frac{V_0 - RTn/\Delta p}{V - RT/\Delta p} \right) \right)$

58 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

---

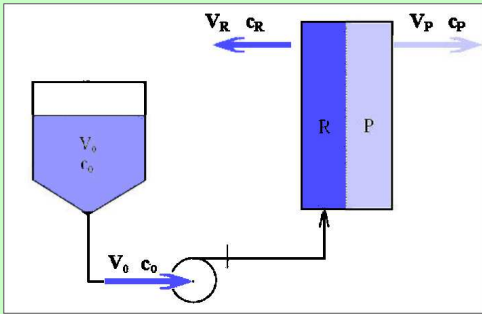

A folyamatos membránszűrés folyamatábrája

59 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

---

A membránszűrés anyagmérlegei

A koncentrációs faktor értelmezése megváltozik:

$$CF = \frac{\text{betáplált térfogatáram}}{\text{koncentrátum térfogatáram}} = \frac{W_0}{W_r} = \text{állandó}$$

Folyamatos működés $\rightarrow$ állandósult állapot $\rightarrow$
 a paraméterek az idővel alig változnak $\rightarrow$ csak a membrán "öre-
 gedése", miatt
 Állandó retentát oldali koncentráció $\rightarrow$ állandó fluxus $\rightarrow$
 a munkapont nem vándorol $\rightarrow$ a berendezés állandóan a
 legnagyobb fluxus értéken működik

60 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

---

A többlépcsős folyamatos membránszűrés folyamatábrája

$$CF_1 = \sqrt[3]{CF_{összes}}$$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék
61

Teljes és szűrt fermentlé membránszűrésének összehasonlítása

ln (koncentrációs faktor)	sejmentes lé (FLUX, G/SFD)	teljes fermentlé (FLUX, G/SFD)
1	80	65
2	75	55
3	70	45
4	65	35
5	60	25
6	55	18
7	50	12
8	45	8
9	40	5
10	35	3
20	20	1

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék
62

A membránok jellemzői

Membránok csoportosítása
Szerkezet szerint: izotróp vagy anizotróp

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék
63

A membránok jellemzői

Ha a membrán rétegei eltérő anyagból készülnek, akkor beszélünk összetett, vagy **kompozit membránról**.

Hagyományos **szénalapú polimer hártát** szinte bármely hordozóra fel lehet vinni, de előfordulnak teljesen szeretlen rendszerek is, pl. **fémoxid bevonat** szinterelt kerámián.

A **folyadékmembránok** nem elegendő folyadék réteget képeznek, amely szelektíven engedi át a különböző komponenseket → két permeábilis film között, folyadék felszínén, emulgeáló szerekkel vagy anélkül is létrehozható.

A membránok jellemzői

Membránok előállítás

Alapanyagok:

- regenerált cellulóz
- polimerek (teflon, poliszulfon, poliakrilnitril, PVC, poliészter, polietilén, polipropilén)
- kerámia
- fémek

Tendencia: egyre ellenállóbb, magasabb hőmérsékleten és extrém pH értékeken is használható membránok.

A membránok jellemzői

Módszerek:

- vizes kicsapás (lap, cső-, és üregesszál membránok előállítására)
- illékony oldószerben oldott polimerek esetében a felületről elpárolgó oldószerből filmréteg marad vissza
- kicsapás hűtéssel
- szintereléssel (porkohászati úton) (kerámia, fémek, teflon)
- extrudálással ill. húzással

A membránok jellemzői

Pórusok utólag létrehozásának eszközei:

- nyújtás (a pórusok közel azonos méretűek, de nem kör keresztmetszetűek)
- lézersugaras perforálás
- bombázás elemi részecskékkel (a besugárzás következtében létrejött szerkezeti hibákat maratófürdőben tágítják pórusokká)

Membránmodulok

Hordozóval, távtartókkal, csatlakozókkal, burkolattal ellátott cserélhető egységek az ún. membránmodulok.

Főbb kialakítási típusaik:

- sík formájú membránok (csak lamináris áramlás)
  - **lapmembránok** (legrégebbi, több rétegű lehet, eltömődésre hajlamos, könnyen javítható)

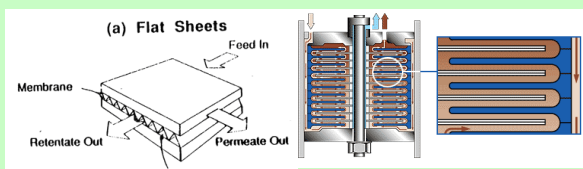

Lapmembrán modulok

Modular 0.1, 0.5 and 1 m² Pads can be scaled up to 30 m².

Lapmembrán modulok

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

70

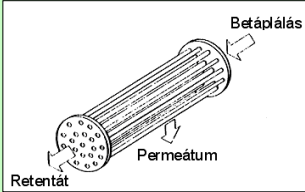

Csőmembrán modulok

– cső formájú membránok (turbulens áramlás is lehet)

- **csőmembránok** (belméret 12-25 mm, belső és külső merevítésűek, 6-20 cső egy modulban, egyszerű tisztítás, nagy helyigény)

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

71

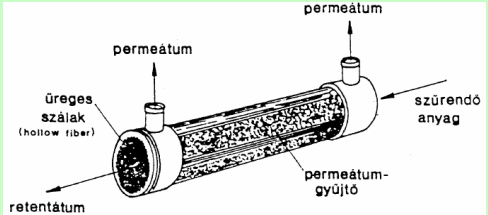

Membránmodulok

- **üregesszál (hollow fiber) membránok** (belméret 0,5-1,5 mm, üzemi nyomás korlátozott, több száz szál egy modulban)

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

72

Membránmodulok

 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék
 73

Membránmodulok

- **mikrokapilláris membránok** (belsőméret 5-20 μm , több millió kapilláris egy modulban, nagy nyomásesés, kis áramlási sebesség)

 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék
 74

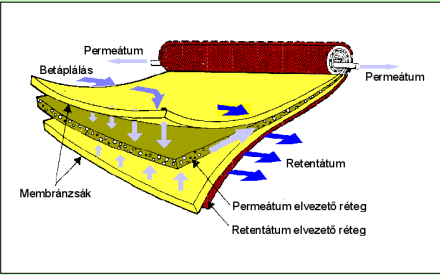

Membránmodulok

spirális membránmodulok: feltekerített zsákszerű membránokból áll. Távtartó hálók. Nem javítható.

 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék
 75

Ipari membrászűrő telep

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

76

Szervetlen (kerámia, fém) modulok

Szinterelés : porkohászati formázás. Az elválasztás a járatok belső felületén kialakított vékony, szűkebb pórusú kerámia rétegen történik.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

77

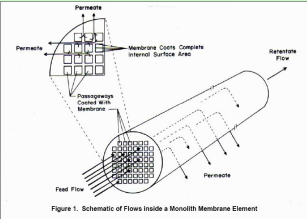
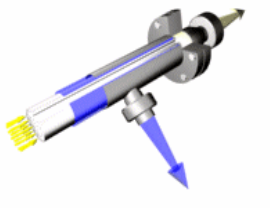

Szinterelt membránok

A permeátum a kerámia test pórusaiban vándorolva a hasáb külső felületén jelenik meg.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

78

Szinterelt membránok

Szinterelt kerámia hasáb, amelyben párhuzamosan csőszerű járatok futnak.

 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 79

Üzemközi membránvizsgálat. Buborékpont meghatározása

Mikor kell cserélni a használt membránt? → üzemközi vizsgálatok → vizérték, integritásvizsgálat.

Vizérték: fehérjék adszorpciója irreverzibilis változásokat okoz
→ vizsgálat: köbözés

 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 80

Üzemközi membránvizsgálat. Buborékpont meghatározása

Integritásvizsgálat: buborékpont meghatározás

elsősorban hidrofil, mikropórusos membránoknál használható

alapelv: ha egy kapillárisból gáznomással szorítjuk ki a folyadékot, a nyomás és a kapilláris átmérője fordítottan arányos egymással.

 BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 81

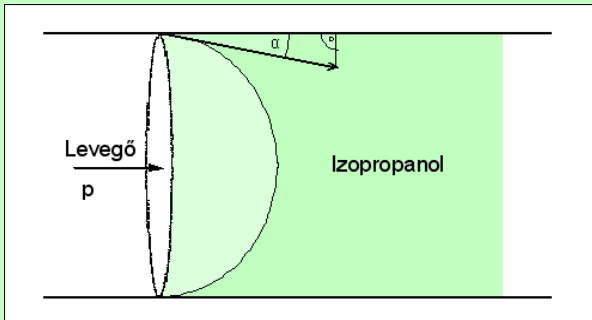

A gáz-folyadék határfelület kapillárisban

Üzemközi membránvizsgálat. Buborékpont meghatározása

Az erőegyensúly:

$$p_{\text{gáz}} \left[\frac{d^2 \pi}{4} \right] = d \pi \gamma \cos \alpha \quad \longrightarrow \quad p_{\text{gáz}} = \frac{4 \gamma \cos \alpha}{d}$$

Ha fokozatosan növeljük a gáz nyomását, akkor elsőként a legnagyobb átmérőjű pórusból szorul ki a folyadék, tehát az áttörési nyomás (buborékpont) jellemző a legnagyobb pórus méretére.

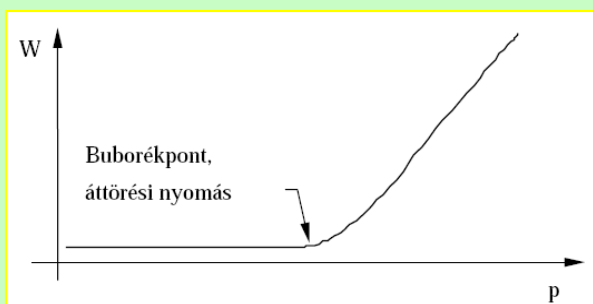

A buborékpont meghatározás térfogatáram-görbéje
